

تجزیه و تحلیل وضعیت امنیت غذایی با استفاده از شاخص تنوع غذایی مطالعه موردی مناطق روستایی ایران

فرهاد شیرانی بیدآبادی، سینا احمدی کلیجی*، مرضیه امین روان و علی دریجانی¹

چکیده

در این مطالعه برای بررسی وضعیت امنیت غذایی در مناطق روستایی ایران، از شاخص تنوع غذایی استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل آماری و محاسبه شاخص‌های مورد نیاز در سال ۱۳۸۸، اطلاعات مربوط به هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور از مرکز آمار ایران، داده‌های مربوط به میزان مصرف اقلام غذایی و انرژی حاصل از آنها از انستیتو تحقیقات تغذیه کشور و سایت سازمان خواروبار جهانی (فائو)، استخراج شده است. عملکرد تغذیه‌ای خانوارهای روستایی و مقایسه آن با ملاحظات علم تغذیه، دلالت بر آن دارد که بخشی از افراد جامعه روستایی از تغذیه قابل قبولی برخوردار نیستند و مواد مغذی به اندازه‌ی کافی دریافت نمی‌کنند. این امر ناشی از کمبود درآمد و تا حدی نیز بدلیل فقدان آگاهی از تغذیه صحیح می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد گروه‌های پردرآمد نسبت به گروه‌های کم‌درآمد بطور نسبی از تنوع بیشتری در مصرف اقلام خوراکی برخوردارند و خانوار کم درآمد در تأمین مواد غذایی آسیب پذیر هستند.

طبقه‌بندی JEL: Q18

واژه‌های کلیدی: امنیت غذایی، شاخص تنوع غذایی، ارزش غذایی، تغذیه، روستا.

مقدمه

در طی سال‌های گذشته، پیشرفت‌های بسیاری در درک از امنیت غذایی و روندهایی که باعث بوجود آمدن عدم امنیت غذایی خانوار می‌شوند به وجود آمده است. به علت اینکه معنی و تعبیر امنیت غذایی برای کشورهای مختلف متفاوت است بنابراین، می‌توان گفت امنیت غذایی موضوعی پیچیده و ظریف بشمار می‌رود. امنیت غذایی برای اولین بار در نشست جهانی غذا در سال ۱۹۷۴ مورد توجه قرار گرفته است. در قطعنامه این نشست به این مطلب که، امنیت غذایی مسئولیت مشترک تمام ملت‌هاست توجه شده است و درخواست بین‌المللی برای رسیدن به جهانی که از امنیت کامل غذایی برخوردار باشد اعلام گردید. امنیت غذایی و عدم امنیت غذایی کلماتی هستند که به شکل گسترده‌ای توسط دانشمندان، سیاست‌گذاران و سیاستمداران بکار برده شده‌اند. بر اساس تعریف بانک

1 - به ترتیب عضو هیأت علمی گروه مهندسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، دانشجوی کارشناسی ارشد رشته اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، دانشجوی کارشناسی ارشد رشته اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران و عضو هیأت علمی گروه مهندسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان.

(* نویسنده مسئول: Email: (Sina_Ahmadikaliji@yahoo.com)

جهانی در سال ۱۹۸۶ امنیت غذایی عبارت از دستیابی غذای کافی برای یک زندگی سالم و فعال توسط تمام مردم در تمام زمان‌ها می‌باشد.

از نظر متخصصان تغذیه اگر چه تأمین انرژی به منظور تأمین حیات هر فرد ضرورت دارد اما به تنهایی برای تأمین یک زندگی سالم و پر نشاط کافی نمی‌باشد. از نظر کارشناسان تغذیه برای داشتن یک زندگی سالم و فعال می‌باید ارزش‌های غذایی مختلف از جمله ریزمغذی‌هایی مانند کلسیم، آهن، انواع ویتامین‌ها و غیره به مقدار مورد نیاز برای بدن تأمین گردد. به منظور تأمین ارزش‌های غذایی مختلف، متخصصان مصرف طیف گسترده‌ای از کالاهای را توصیه می‌کنند. رعایت الگوی مصرف توصیه شده از طرف متخصصین علم تغذیه تضمین کننده اصل تنوع در مصرف مواد غذایی می‌باشد.

در مطالعات پیشین، هودینات و یوهانس (2002)، در مطالعه خود از تنوع در رژیم غذایی به عنوان یک شاخص، به بررسی امنیت غذایی کشور از جمله هند، فیلیپین، موزامبیک و ... پرداخته‌اند و با استفاده از تکنیک رگرسیون خطی، وجود رابطه بین تنوع غذایی و امنیت غذایی را بررسی نمودند و به وجود ارتباط بین تنوع غذایی و دسترسی به کالری و مواد غذایی در سطح فردی و خانوار دست یافتند. خداداد کاشی و حیدری (۱۳۸۳)، در مقاله‌ی خود سعی داشتند به وسیله‌ی شاخص AHFSI¹ سطح امنیت غذایی در خانوارهای ایرانی را برآورد کنند. نتیجه‌ی یافته‌های آنها حاکی از آن است که در جامعه ایرانی در طی سال‌های ۱۳۶۴-۱۳۷۹ امنیت غذایی خانوار روند صعودی داشته است. شکوری (۱۳۸۳)، در مقاله‌ای تحت عنوان امنیت غذایی و دسترسی به آن در ایران، به بررسی رابطه‌ی بین سیاست‌های توسعه کشاورزی و امنیت غذایی پرداخته است تا میزان موفقیت این سیاست‌ها را در ایجاد امنیت غذایی در سطح کلان و خرد دریابد و به این نتیجه دست یافته است که به علت وجود نابرابری‌های درآمد و ثروت، امکان دسترسی پایدار به امنیت غذایی برای تمام افراد جامعه چندان توفیقی حاصل نشده است. دینی ترکمانی (۱۳۸۰)، در مقاله‌ی خود، با استفاده از شاخص IFAD که صندوق توسعه بین‌المللی کشاورزی ارائه کرده به برآورد امنیت غذایی در سطح ملی پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که تأمین امنیت غذایی بالا در سطح خانوار مستلزم سیاست بازتوزیع درآمدی مناسب است. جعفری ثانی و بخشوده (۱۳۸۲)، در مقاله‌ای با عنوان مقایسه فقر و ناامنی غذایی خانوارهای روستایی و شهری در استان گلستان، با استفاده از شاخص FGT (جهت اندازه‌گیری فقر) به بررسی وضعیت فقر و ناامنی غذایی پرداخته‌اند. نتایج یافته‌های آنها نشان داد که خانوارهایی وجود دارند که هرچند کالری مورد نیاز بدن را دریافت می‌کنند ولی پرتئین مورد نیاز روزانه را دریافت نمی‌کنند.

یافته‌های مطالعات گذشته حاکی از آن است که، میزان درآمد و ثروت فرد و همچنین قیمت‌های نسبی که فرد با آن مواجه است نقش تعیین کننده‌ای در نوع کالاهایی که مصرف می‌کند دارد. پاسخ به این سوال که خانوارهای شهری و روستایی ایران و به‌ویژه گروه‌های کم درآمد تا چه حد توانسته‌اند نیازهای غذایی خود را بر طرف نمایند، همچنین تا چه حد توانسته‌اند اصل تنوع را در مصرف مواد غذایی رعایت کنند، معیار مناسبی برای ارزیابی آن دسته از سیاست‌های دولت است که با هدف امنیت غذایی اعمال شده‌اند. هدف این مطالعه بررسی وضعیت امنیت غذایی با استفاده از روش تنوع در مصرف مواد غذایی در روستاهای ایران است. در این مطالعه وضعیت میزان مصرف از هر یک از اقلام غذایی مورد نیاز بدن و بررسی انرژی دریافتی در هر یک از دهک‌های درآمدی روستاهای کشور و رعایت تنوع در مصرف مواد غذایی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

1 . Aggregate household food security index

روش تحقیق

جهت تجزیه و تحلیل آماری و محاسبه شاخص‌های مورد نیاز در سال ۱۳۸۸، اطلاعات لازم مربوط به هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور، از مرکز آمار ایران تهیه گردید. همچنین از داده‌های مربوط به میزان مصرف اقلام غذایی و انرژی حاصل از آنها از انستیتو تحقیقات تغذیه کشور و سایت فائو استفاده شده است. اطلاعات مربوط به هزینه درآمد خانوارهای روستایی کشور، موجود در مرکز آمار ایران به صورت سالانه و برای متوسط خانوار روستایی است. برای تبدیل این اقلام به میزان انرژی دریافتی هر نفر در روز، ابتدا با تقسیم هزینه خانوار بر قیمت اقلام کالاهای مصرفی، مقدار مصرف هریک از اقلام توسط خانوار بدست آمد، سپس با استفاده از تعداد متوسط افراد هر خانوار، مقدار مصرف اقلام خوراکی برای هر نفر بدست آمد. بعد از تبدیل اطلاعات از سالانه به روزانه برای هر نفر، با توجه به مقدار انرژی موجود در هر گرم مواد غذایی، انرژی دریافتی از اقلام غذایی برای هر نفر در روز محاسبه گردید. به منظور اندازه‌گیری امنیت غذایی در هر جامعه‌ای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات غذا، چهار روش استاندارد را پیشنهاد نموده است (هودینات، ۱۹۹۹ و ۲۰۰۱) که عبارتند از:

۱. داده‌های دریافت کالری توسط افراد^۱، که این شاخص، کالری و سایر مواد غذایی دریافت شده توسط فرد در دوره زمانی مشخص (معمولاً ۲۴ ساعت) را اندازه‌گیری می‌نماید.
 ۲. داده‌های دستیابی کالری توسط خانوار^۲، که این شاخص نشان دهنده مقدار کالری در دسترس اعضاء خانوار در طی دوره زمانی مشخص می‌باشد.
 ۳. شاخص تنوع مواد غذایی^۳، که این شاخص نمایش دهنده تعداد مواد غذایی مختلفی است که توسط فرد در یک دوره زمانی مشخص مصرف می‌شود.
 ۴. شاخص استراتژی مقابله^۴، که این شاخص، نشان دهنده این مطلب است، خانوارها چگونه خود را با تهدیدات ناشی از کمبود مواد غذایی وفق می‌دهند.
- در این مطالعه از شاخص تنوع مواد غذایی برای بررسی امنیت غذایی کشور استفاده شده است. متخصصان تغذیه به منظور تامین ارزش‌های غذایی مختلف مورد نیاز بدن، مصرف طیف گسترده‌ای از کالاها را توصیه می‌کنند. این متخصصان مصرف مورد نیاز هر کالا را بر اساس نیازهای متابولیسم بدن به ارزش‌های غذایی مانند انرژی، پروتئین، ریزمغذی‌ها و ... تعیین می‌کنند. بنابراین رعایت ترکیب مصرف کالاهای مختلف مطابق با الگوی پیشنهادی متخصصان دلالت بر رعایت اصل تنوع در مصرف غذا دارد. تحلیل اصل تنوع در مصرف مواد غذایی مختلف، مستلزم شناخت حداقل‌های توصیه شده بر پایه ملاک‌های تغذیه‌ای، در حیطه پژوهش‌های تغذیه‌ای می‌باشد. شاخص‌های مورد استفاده در تعیین تنوع در مصرف مواد غذایی عبارتند از:
- درصد منابع حیوانی و گیاهی تأمین کننده انرژی و پروتئین افراد در مقایسه با مقدار توصیه شده.
 - شاخص نسبت انرژی دریافت شده از هر کالا به انرژی حاصل از مقدار توصیه شده کالا.
 - شاخص مجموع انحرافات از عدد ۱.

1. Individual Calorie Intake Data
2. House Hold Calorie Intake data
3. Diet Diversity Index
4. Coping Strategy Index

- استفاده از آزمون خی دو.

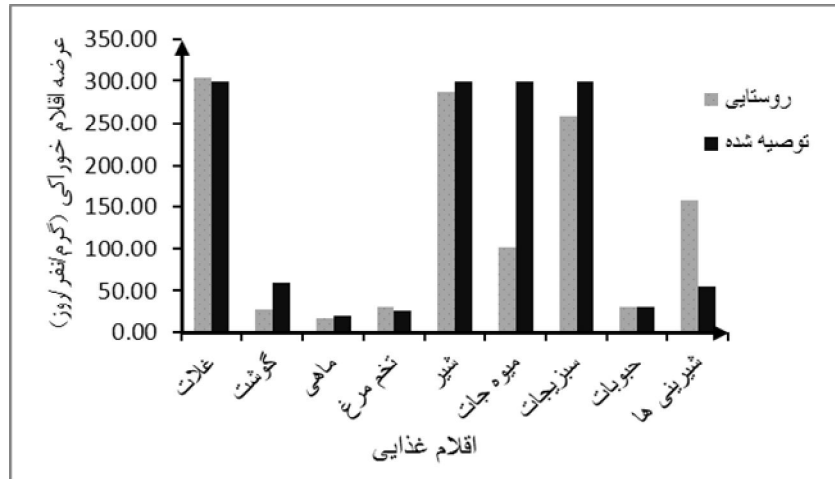
در این مطالعه برای بررسی تنوع غذایی در کشور، از شاخص نسبت انرژی دریافت شده از هر کالا به انرژی حاصل از مقدار توصیه شده کالا استفاده شده است. بدین منظور با توجه به تعریف تنوع غذایی در مصرف، مقدار مصرف توصیه شده متخصصان از هر قلم کالا، در انرژی هر کیلوگرم از آن کالا ضرب گردید تا مقدار انرژی توصیه شده برای هر کالا بدست آید، سپس مقدار مصرف واقعی خانوارها از هر قلم کالا در انرژی هر کیلوگرم آن ضرب گردید، تا انرژی دریافتی از آن کالا بدست آید. بدنبال آن انرژی توصیه شده از اقلام غذایی مختلف با انرژی دریافتی خانوارها از آن کالا مقایسه گردید. چنین مقایسه‌ای تصویری از وضعیت تنوع در مصرف مواد غذایی مختلف بدست خواهد داد. به این معنا که اگر نسبت انرژی دریافتی از هر کالا به انرژی توصیه شده از آن کالا مساوی یک باشد، تنوع بطور کامل رعایت شده و برعکس اگر مقدار این نسبت مخالف یک باشد، تنوع بطور کامل رعایت نگردیده است. قابل توجه است که اگر تعداد بیشتری از کالاها دارای نسبت نزدیک به یک یا بزرگتر از یک باشند تنوع در مصرف بیشتر رعایت گردیده است.

نتایج و بحث

نکته اساسی این است که مشخص شود کدامیک از مواد غذایی بر اثر سیاست‌های اتخاذ شده بیشتر از مقدار مورد نیاز و کدامیک کمتر از مقدار مورد نیاز عرضه می‌گردند و یا اینکه در واقع چه مقدار از منابع کمیاب در دسترس در راه ادامه این نوع سیاست‌ها به حد می‌روند. در این راستا محاسبه این شاخص تنوع غذایی در مورد تک تک مواد غذایی اصلی ضرورت می‌یابد. به منظور تامین ارزش غذایی مختلف، متخصصان، مصرف طیف گسترده‌ای از کالاها را توصیه می‌کنند. رعایت الگوی مصرف توصیه شده از طرف متخصصین علم تغذیه تضمین کننده اصل تنوع در مصرف مواد غذایی است. تحلیل اصل تنوع در مصرف مواد غذایی مختلف، مستلزم شناخت حداقل‌های مصرف هر کالا و تعیین انحراف مصرف هر کالا از این حداقل‌ها است.

در گزارش الگوی نهایی خوراک دفتر ریاست جمهوری به نقل از انستیتو تحقیقات تغذیه کشور مقادیر توصیه شده اقلام مختلف غذایی در روز به شرح زیر آمده است: غلات ۳۰۰ گرم، گوشت قرمز و سفید ۶۰ گرم، گوشت ماهی ۲۰ گرم، تخم مرغ ۲۵ گرم، شیر ۳۰۰ گرم، میوه‌جات ۳۰۰ گرم، سبزیجات ۳۰۰ گرم، حبوبات ۳۰ گرم، قند و شکر و شیرینی‌جات ۵۵ گرم^۱.
برای ارزیابی عملکرد تغذیه‌ای خانوارهای روستایی، در نگاره‌ی (۱)، میزان مصرف هریک از اقلام خوراکی در خانوار روستایی و میزان مصرف توصیه شده توسط انستیتو تغذیه کشور نشان داده شده است.

1- گزارش الگوی نهایی خوراک دفتر ریاست جمهوری به نقل از انستیتو تحقیقات و تغذیه کشور

نگاره‌ی (1). میزان عرضه اقلام خوراکی (گرم/نفر/روز)

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که در نگاره‌ی (۱) دیده می‌شود، اقلام گوشت (قرمز و سفید)، ماهی، شیر، میوه‌جات و سبزیجات از میزان توصیه شده کمتر مصرف می‌شوند. در حالی که اقلام غلات، تخم‌مرغ و شیرینی‌ها بیشتر از میزان توصیه شده در روز مصرف می‌شوند. بیشترین میزان انحراف مربوط به میوه‌جات است و بعد از آن بیشترین انحراف را مصرف گوشت نشان می‌دهد در حالی که اقلامی مانند گوشت، منبع غنی پروتئین است و مصرف روزانه ۶۰ گرم در روز از آن توصیه می‌شود.

در ادامه به بررسی میزان انرژی دریافتی از هر قلم مواد غذایی می‌پردازیم. انرژی یکی از ارزش‌های غذایی است که امکان انجام فعالیت‌های روزانه را برای افراد ایجاد می‌کند. مصرف هر کالا مقدار مشخصی انرژی ایجاد می‌کند و هر فرد با مصرف اقلام مختلف غذایی انرژی مورد نیاز خود را تامین می‌کند. در جدول (۱)، میزان عرضه‌ی انرژی یا در واقع ارزش غذایی دریافتی از مواد غذایی برای هر نفر در روز در روستاهای ایران و شاخص انحراف آنها از میزان توصیه شده را در سال ۱۳۸۸ بررسی می‌کنیم.

جدول (۱). شاخص انحراف در مورد مواد غذایی ۱۳۸۸

کالا	مقدار انرژی دریافتی در روستاها (کیلوکالری/ نفر/ روز)	مقدار توصیه شده (کیلوکالری/ نفر/ روز)	شاخص انحراف روستایی
غلات	961.95	799.35	162.60
گوشت	44.40	88.242	-43.84
ماهی	13.91	16.546	-2.64
تخم مرغ	42.24	35.045	7.20
شیر	144.95	151.29	-6.34
میوه ها	51.72	152.73	-101.01
سبزی	54.13	62.58	-8.45
حبوبات	102.77	105.06	-2.29
قند و شکر و شیرینی ها	538.94	152.9235	386.01

ماخذ: یافته‌های تحقیق

جدول (۱)، نشان می‌دهد که در روستا انرژی اقلامی مانند گوشت، ماهی، شیر، میوه، سبزی و حبوبات کمتر از مقدار ضروری عرضه شده و فقط غلات، تخم‌مرغ و شیرینی جات بیشتر از میزان ضروری و توصیه شده برای هر نفر در روز عرضه شده است. انحراف میزان عرضه گوشت و میوه‌جات در جامعه روستایی قابل ملاحظه است. این درحالی است که عرضه کالاهایی مانند گوشت قرمز و گوشت مرغ در سال مطالعه تقریباً مقدار ضروری می‌باشد.

اگر چه نتایج فوق دلالت بر آن دارد که افراد خانوار روستایی تقریباً انرژی مورد نیاز را در بعضی اقلام غذایی تامین نموده‌اند. اما آیا گروه‌های کم درآمد نیز همانند گروه‌های پردرآمد توانسته‌اند انرژی مورد نیاز خود را تامین نمایند؟ در ادامه میزان انرژی دریافتی گروه‌های مختلف درآمدی در هر یک از دهک‌های درآمدی برای اقلام غذایی مختلف را بررسی می‌کنیم. بر همین اساس به منظور بررسی دقیق‌تر تنوع در مصرف کالاهای مختلف، نسبت انرژی دریافتی از هر قلم کالا به انرژی توصیه شده از کالا را مورد بررسی قرار می‌دهیم. همانطور که گفته شد اگر در این نسبت انرژی دریافتی از هر کالا به انرژی توصیه شده از آن کالا مساوی یک باشد تنوع بطور کامل رعایت شده و برعکس اگر مقدار این نسبت مخالف یک باشد تنوع بطور کامل رعایت نگردیده است. قابل توجه است که اگر تعداد بیشتری از کالاها دارای نسبت نزدیک به یک یا بزرگتر از یک باشند تنوع در مصرف بیشتر رعایت گردیده است.

جدول (۲). نسبت انرژی دریافتی به انرژی توصیه شده از اقلام خوراکی روستایی (نفر / روز)

اقلام خوراکی	متوسط کل	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم	دهک ششم	دهک هفتم	دهک هشتم	دهک نهم	دهک دهم
غلات	1.۳۳	۱.۵۱	۱.۵۰	۱.۴۳	1.۴۰	1.۳۲	1.۲۷	1.۲۵	1.۱۶	1.۱۴	1.۰۲
گوشت	0/50	0/28	0/29	0/34	0/38	0/44	0/44	0/49	0/55	0/۸۶	۱.۲۰
ماهی	0/84	0/51	0/58	0/56	0/68	0/68	0/80	0/84	0/89	0/99	1.۳۱
تخم مرغ	1/21	0/80	1/02	1/05	1/12	1/19	1/20	1/26	1/30	1/39	1/43
شیر	0/96	0/35	0/55	0/64	0/77	0/83	0/97	1/00	1/17	1/33	1/42
میوه ها	0/34	0/۲۴	0/۳۲	0/۳۸	0/۴۹	0/۵۷	0/۶۹	0/۸۵	0/۹۸	۱.۲۳	۱.۳۶
سبزی	0/87	0/44	0/56	0/62	0/71	0/76	0/83	0/90	0/96	1/10	1/34
حبوبات	0/98	0/41	0/58	0/67	0/75	0/77	0/87	0/98	1/12	1/26	1.۶۷
قند و شکر و شیرینی ها	۱.۳۲	۰.۷۹	۰.۹۸	۱.۱۱	۱.۲۱	۱.۲۹	۱.۳۴	۱.۴۱	۱.۵۳	۱.۶۴	۱.۷۸

ماخذ: یافته‌های تحقیق

از جدول (۲)، این استنباط می‌شود که افراد خانوارهای روستایی به طور متوسط، به جز گوشت و میوه بقیه اقلام غذایی نسبت‌هایشان یا نزدیک به یک است یا بیشتر از یک، که نشان دهنده‌ی آن است که تنوع در مصرف اقلام غذایی رعایت نگردیده است. البته نسبت غلات و شیرینی‌جات بیش از یک است که نشان دهنده‌ی رعایت بیشتر تنوع در مصرف این اقلام است. ولی در مورد ماهی، شیر، سبزی و حبوبات، این نسبت کمتر از یک است، که باید تنوع در این گونه اقلام غذایی به یک نزدیک گردد تا اصل تنوع رعایت گردد. در مقایسه نسبت انرژی دریافتی به انرژی توصیه شده در گروه‌های مختلف درآمدی در هر یک از دهک‌های درآمدی برای اقلام غذایی مختلف غذایی مشاهده می‌گردد که به جز غلات، تخم‌مرغ و شکر تا دهک ششم، نسبت‌ها به یک نرسیده‌اند، که نشان دهنده‌ی عدم رعایت اصل تنوع در مصرف غذایی در این دهک‌های درآمدی است. تنوع غذایی در مصرفی بسیاری از اقلام تا دهک دوم و سوم بسیار پایین است. در بین اقلام غذایی مصرف گوشت دارای کمترین، و مصرف غلات و شیرینی‌جات، بیشترین تنوع غذایی هستند.

نکته قابل توجه از جدول ۲، این است که در جوامع روستایی دهک‌های پایین درآمدی اکثر انرژی دریافتی خود را از غلات تامین کرده‌اند و با افزایش درآمد جامعه از مصرف آن کاسته می‌شود. دلیل آن این است که غلات که نان هم شامل آن می‌شود از نظر اقتصادی کالای ضروری است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

عملکرد تغذیه‌ای خانوارهای روستایی و مقایسه آن با ملاحظات علم تغذیه، دلالت بر آن دارد که بخشی از افراد جامعه روستایی کشور از تغذیه قابل قبولی برخوردار نیستند و مواد مغذی به اندازه‌ی کافی به آنها نمی‌رسد. این امر تا حدی ناشی از کمبود درآمد و تا حدی نیز ناشی از فقدان آگاهی از تغذیه صحیح می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد تنوع کمی در مصرف جوامع روستایی رعایت می‌گردد. همچنین تنوع الگوی مصرف در سطوح بالاتر درآمدی بیشتر رعایت گردیده است. در جوامع ایران به ویژه در مناطق روستایی، قشر اندکی از مردم از درآمدهای بالا برخوردار هستند و لذا یک دوگانگی در مصرف جوامع روستایی دیده می‌شود. بنابراین یافته‌ها می‌تواند اظهار داشت که تنوع غذایی کامل در جامعه روستایی، رعایت نشده است. اما با انتقال از دهک‌های پایین به دهک‌های بالای درآمدی تعداد اقلامی که نسبت انرژی دریافتی آنها بیشتر از انرژی توصیه شده آن است، افزایش می‌یابد. این نتایج دلالت بر آن دارد که گروه‌های پردرآمد نسبت به گروه‌های کم‌درآمد بطور نسبی از تنوع بیشتری در مصرف اقلام خوراکی برخوردارند و خانوار کم‌درآمد در تامین مواد غذایی آسیب پذیر هستند. به منظور بالا بردن مصرف مواد غذایی اصلی و ضروری در سبد مصرفی خانوار، برقراری مجدد یارانه های مصرف در مورد شیر، گوشت و فرآورده های آن در مناطق روستایی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. همچنین توزیع درآمدی مناسب بین خانوارهای روستایی در جهت کاهش دوگانگی در مصرف مواد غذایی و رعایت تنوع غذایی در دهک‌های درآمدی و افزایش آگاهی در مورد تغذیه صحیح، توصیه می‌گردد.

منابع

- جعفری ثانی، م. و م. بخشوده (۱۳۸۲) مقایسه فقر و ناامنی غذایی خانوارهای روستایی و شهری در استان گلستان.
- خداداد کاشی، ف. و خ. حیدری (۱۳۸۳) برآورد سطح امنیت غذایی خانوار ایرانی بر اساس شاخص AHFSI، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال دوازدهم، شماره ۴۸، زمستان ۱۳۸۳.
- دینی ترکمانی، ع. (۱۳۸۰) برآورد امنیت غذایی در ایران و ارزیابی از نحوه‌ی مواجهه‌ی رویکردهای نظری رقیب با ناامنی غذایی، همایش کشاورزی و توسعه ملی.
- شکوری، ع. (۱۳۸۳) امنیت غذایی و دسترسی به آن در ایران. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۴، ص ۱۶۰-۱۳۳.
- گزارش الگوی نهایی خوراک دفتر ریاست جمهوری به نقل از انستیتو تحقیقات و تغذیه کشور.
- مرکز آمار ایران، اطلاعات هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور، ۱۳۸۸.
- Hoddinott, J. (1999) Choosing outcome indicators of household food security, Technical Report No.7, International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington DC.
- Hoddinto, J. (2001) Choosing outcome indicators of household food security in Methods for rural development projects, (Ed) Hoddinott, J., International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington DC.
- Hoddinto, J. (2001) Choosing outcome indicators of household food security, Technical Report No. 7, International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington DC.
- USAID, (US Agency for International Development), (2000) Definition of Food Security, Policy Determination PNA AV 468, Washington DC: Office of the Administrator.

Analyzing food security situation using Diet diversity index Case study of Rural Iran

Farhad Shirani Bidabadi, Sina Ahmadi Kaliji *, Marziyeh Aminravan & Ali Darijani ¹

Abstract

In this study, to check the status of food security situation in rural areas of Iran, transformation index is used. For statistical analysis and calculation of the required indicators in 2009, rural household income and expenditure data of Statistical Center of Iran, data on consumption of food and energy items from the National Institute of Nutrition Research and FAO sites is utilized. Analysis of data shows that Very high rate of diversion from recommended consumption in rural areas especially in case of almost all food items. As a result we can conclude that people do not enjoy an acceptable diet and as a result do not get enough nutrients. This is due to lack of income and lack of awareness of proper diet. The results show that higher incomes groups enjoy more divert diet compare to lower income and low-income households in the food supply are vulnerable.

JEL classification: Q18

Keywords: food security, diversification of diet, nutritional value, nutrition, rural.

1 . Faculty Member, Department of Agricultural Economics, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources. MSc Student in Agricultural Economics, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources. MSc Student in Agricultural Economics, Tehran University. Faculty Member, Department of Agricultural Economics, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources.

(*: Corresponding Author, Email: Sina_Ahmadikaliji@yahoo.com).